

Література:

1. Артикуленко О. В. Зміст категорії «правосуб'єктність» юридичної особи: проблемні питання та шляхи вирішення. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2018. Вип. 3. Том. 1. С. 71–75.
2. Артикуленко О. В. Співвідношення понять «правоздатність» та «дієздатність» у правосуб'єктності юридичної особи. *Європейські перспективи*. 2018. № 3. С. 131–136.
3. Бек У. П. Цивільна правоздатність та дієздатність фізичної особи як учасника цивільних відносин. Академічні візії, (25) 2023. С. 1-6. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/715>
4. Марцалов М.Ю. Зміст цивільної дієздатності фізичної особи: правові питання. Реформування законодавства і державних інституцій. Запоріжжя. 2021. С. 41-44
5. Основи римського приватного права : навчально-методичний посібник / за ред. Є. О. Харитонова. Одеса : Фенікс, 2019. 296 с.
6. Яновицька Г.Б., Кучер В.О. та ін. Цивільне право України: підручник [Текст] : в 2 т. Т. 1 / кол. авторів; за ред. Г.Б. Яновицької, В.О. Кучера. – Львів: «Новий Світ-2000», 2014. 444 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-395-1-61>

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ СПАДКОВИМ МАЙНОМ В КРАЇНАХ АНГЛО-САКСОНСЬКОЇ СИСТЕМИ ПРАВА (НА ПРИКЛАДІ АНГЛІЇ ТА США)

Узунов Сергій Опанасович

аспірант кафедри цивільного права

Національний університет «Одеська юридична академія»

м. Одеса, Україна

Недосконале правове регулювання договору про управління спадщиною за цивільним законодавством України призводить до того, що на практиці цей договір укладається не часто. З метою удосконалення концепції договору про управління спадщиною необхідно проаналізувати різні підходи до питання управління майном спадкодавця за законодавством країн, в яких цей інститут отримав найбільше поширення на практиці. Зазначеним обумовлена актуальність дослідження особливостей управління спадщиною у країнах англо-саксонської системи права з метою вироблення підходів

до удосконалення цивільного законодавства України щодо управління спадковим майном.

У країнах, що відносяться до загальної системи права, важливою особливістю є перехід спадкової маси після відкриття спадщини не безпосередньо до спадкоємців, а до спеціальної особи — особистого представника (personal representative) спадкодавця. Залежно від того, зазначений особистий представник в заповіті чи призначений судом, він іменується відповідно виконавцем заповіту (executor of the will) або адміністратором (administrator). Заповідач має право обрати виконавцем заповіту будь-яку особу або корпорацію, що професійно займається управлінням майном. У випадку призначення адміністратора, перевага зазвичай надається особі, заінтересованій в належному управлінні спадщиною. За відсутності родичів адміністратором може бути призначена спеціальна посадова особа (public officer).

У країнах англо-американської правової системи всі спадкоємці, як за законом, так і за заповітом, не вважаються універсальними правонаступниками. Вони успадковують лише майно спадкодавця, яке було звільнене від боргів. Через це встановлюється особливий порядок прийняття спадщини та реалізації спадкових прав спадкоємцями.

У країнах англо-саксонської правової системи траст широко використовується для спадкових цілей. По-перше, він слугує юридичним інструментом, через який активи та інші блага передаються від спадкодавця до спадкоємців, включаючи ті, що були отримані від використання активів спадкодавця. По-друге, траст виступає як альтернатива заповіту.

У державах загального права основною метою спадкування є передача активів спадкодавця. У цьому полягає різниця у підході до спадкування у країнах континентальної правової системи, де спадкування розглядається як універсальне правонаступництво, що означає, що успадковуються як права, так і обов'язки.

При використанні трасту в першому випадку основна мета полягає в тому, щоб передати право власності на активи (спадкове майно) довіреному власнику (trustee, трасті), який керує цими активами згідно з чіткими законодавчими вимогами. Він сплачує податки та розраховується з кредиторами за борги спадкодавця. Фактично, траст забезпечує розподіл активів померлого між спадкоємцями та кредиторами.

Спадкове майно передається особистому представникові спадкоємця на умовах довірчої власності (трасту), де він виступає як довірчий власник і управляє цим майном в інтересах спадкоємців (бенефіціаріїв) згідно з волею спадкодавця.

Довірчий власник виконує всі необхідні дії для управління довіреним йому майном, зокрема: погашає борги спадкодавця відповідно до встановленої законом черговості, пред'являє вимоги до боржників спадкодавця, укладає угоди, необхідні для нормального функціонування майна (наприклад, підприємства), за потреби звітує перед судом про всі вчинені ним дії, а також передає спадкоємцям звільнене від боргів майно відповідно до заповіту або за законом, з урахуванням належної кожному спадкоємцю частки.

У Великій Британії (Англії та Уельсі) управління спадщиною здійснюється відповідно до норм загального права та законодавства. Процес спадкування у Великій Британії починається шляхом затвердження судом заповіту чи отримання спеціального повноваження (дозволу) на управління майном померлої особи у разі відсутності заповіту.

Клопотання (заява) про надання законного права розпоряджатися чиеюсь власністю, грошима, майном (нерухомістю) після смерті особи називається клопотанням (заявою) про затвердження заповіту судом (applying for probate). За наявності заповіту видається судом «затвердження заповіту» (grant of probate). У разі відсутності заповіту до суду звертаються спадкоємці з метою отримання повноваження (дозволу) на управління майном померлої особи (letters of administration).

Особа може звернутися до суду для затвердження заповіту, якщо її ім'я та прізвище зазначені в заповіті як виконавця (executor) або в кодицилі (codicil) — додатковому розпорядженні до заповіту. Якщо така особа не бажає затверджувати заповіт, а інших виконавців не визначено, їй слід звернутися до місцевого офісу по спадкових справах (local probate office) для отримання подальших інструкцій.

Якщо померла особа не залишила заповіту, можна подати клопотання про призначення заявника адміністратором (administrator). Це прохання можуть подавати чоловік, дружина (навіть якщо вони проживали окремо), цивільний партнер або дитина померлого.

Перш ніж розпорядитися майном, виконавець заповіту або адміністратор повинен сплатити всі борги та непогашені платежі, такі як неоплачені рахунки, податкова заборгованість, надмірно або помилково отримані пільги тощо. Далі необхідно розмістити оголошення в газеті, щоб надати кредиторам можливість пред'явити свої вимоги [1].

Виконавець має право використовувати кошти з майна померлого для оплати послуг адвоката, якщо той надає юридичні послуги з переоформлення спадкового майна. Після сплати всіх боргів і податків виконавець може розділити майно згідно з положеннями заповіту або

відповідно до закону, якщо заповіт відсутній. Бенефіціари повинні сплатити відповідний податок, якщо активи, які вони успадкували, приносять їм дохід. Після цього готуються фінансові звіти, які затверджуються та підписуються виконавцем заповіту і основними бенефіціарами [2].

У Сполучених Штатах Америки порядок затвердження заповіту та управління спадщиною відзначається більш активною функцією суду. Особливістю американської системи права є і наявність судового органу спеціальної юрисдикції. У більшості штатів він називається Судом затвердження заповітів (Probate Court), в деяких штатах — Surrogate's Court (Нью-Йорк) або Orphan's Court (Пенсільванія).

Управління спадщиною в США регулюється законами окремих штатів, але загальні принципи схожі з британськими. Як і у Великій Британії, в США широко використовуються трасти для управління спадковим майном на користь бенефіціарів. Трасти можуть бути створені як за життя спадкодавця (inter vivos trust), так і після його смерті (testamentary trust). Трастовий документ визначає права та обов'язки довірчого власника, а також умови розподілу майна між бенефіціарами.

Інститут управління спадщиною має істотні відмінності в європейських континентальних правових системах та англосаксонському праві. У країнах континентальної системи (Україна, Німеччина, Франція) управління спадщиною часто пов'язане з інститутом нерозділеного співволодіння та активною участю нотаріусів. В англосаксонській системі (Велика Британія, США) ключовими елементами є інститут виконавця заповіту, процедура probate та використання трастів.

Література:

1. Place a Deceased Estates notice. (n.d.). thegazette.co.uk. URL: <https://www.thegazette.co.uk/wills-and-probate/place-a-deceased-estates-notice>

2. Ільченко Г. Особливості спадкування за англійським правом. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2020. № 1. С. 54-62.